

De molens en molenaars te Zeerijp

Reeds in het begin van de 17e eeuw stond in het dorp Zeerijp een korenmolen. Deze molen was een standerdmolen, een type zoals nu nog in de vesting Bourtange is te zien.

Tijdens de ingrijpende molensanering van 1628 werd ook de molen te Zeerijp aangewezen om te worden afgebroken. Deze sanering werd opgelegd door de Provinciale Staten van Groningen waarbij van de toen 110 aanwezige molens in de provincie Groningen een derde moest verdwijnen.

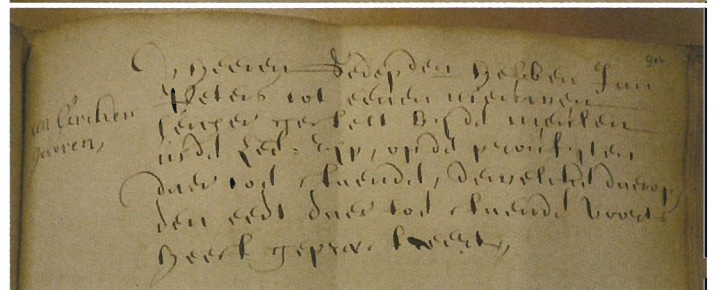
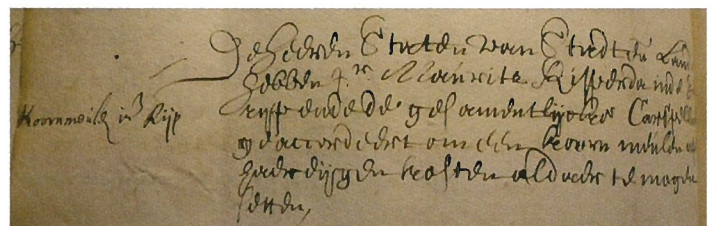
De inwoners waren daardoor, voor het laten malen van hun granen, gedwongen gebruik te maken van de 'Sandster nieuwe Meulen op de Corendijck'.

Lang heeft deze situatie niet bestaan, want op 23 november 1661 werd door het provinciaal bestuur het volgende beslist: 'De Heeren Staten van Stadt en Lande hebben Jr. Mauritz Ripperda in de Zeerijp ende de gesamentlijke Carspelluiden geacordeert om een koorneulen op haer eijgen kosten aldaer te mogen setten.'¹

En daarmee verrees er opnieuw een molen in het dorp, wederom van het type standerdmolen. En uiteraard werd er naast de molen ook een sarrieshut voor chercher gebouw, zodat een ieder die graan wilde laten malen, gecontroleerd werd, of daarvoor ook de vereiste belasting was betaald. Op 8 januari 1666 werd Jan Pieters als 'eenen nieuwen cercher gestelt bij de meulen in de Zeerijp', aldus het besluit van de Gedeputeerde Staten.²

Volgens de gegevens van B. Van der Veen Czn.³ had de molen een vlucht van 70 voet en werd hij in 1865 afgebroken en vervangen door een achtkante bovenkruier.

De opdracht tot de nieuwbouw kwam van het mulders-echtpaar Alje Jacobs Doornbos en Grietje Friks Bruins. Beiden kwamen uit een familie van bakkers en mole-

DE OP 23 NOVEMBER 1661 GENOTULEERDE BESLISSING VAN HET PROVINCIAAL BESTUUR IN HET RESOLUTIEBOEK. (BOVEN)

DE VERMELDING IN HET RESOLUTIEBOEK OP 8 JANUARI 1666 VAN DE BENOEMING VAN JAN PIETERS DOOR DE GEDEPUTEERDE STATEN. (ONDER)

ALJE JAKOBS DOORNBOS

naars. Zo was de vader van Grietje, Frik Jans Bruins, in 1825 eigenaar en molenaar van de oude korenmolen in het dorp. Aan hem werd in dat jaar, door de Gedeputeerde Staten van Groningen bij de vaststelling van de molenressorten volgens de Wet op het Gemaal van 1822, het alleenrecht op het malen van graan, in het molenressort Zeerijp en Eenum toegekend. Frik Jans Bruins en zijn vrouw Aaltje Klaassens Wolthuis hadden de molen gekocht van Jan Klaasen Vegter, die in 1814 als eigenaar vermeld staat.

Frik en Aaltje hadden twee dochters, waarvan de oudste, Trijntje, was geboren in 1807. Zij huwde op 12 november 1831 met Willem Claassens Mulder. Willem was de zoon van Klaas Willems Mulder en Liefke Pieters, een olieslagersfamilie, want Klaas Willems was olieslager en eigenaar van de oliemolen 'De Zaadlust' te Middelstum. Zoon Willem was eveneens olieslager en in 1845 liet hij een koren- en mosterdmolen bouwen te Roodeschool, die hij in 1854 weer verkocht aan G.E. Star. Blijkbaar was het geen vetpot en zocht hij elders een betere toekomst, want hij is overleden in Noord Amerika.

Aaltje Klaassens Wolthuis overleed op 24 juni 1846 en haar man Frik Jans Bruins negen jaar later op 5 april

GRIETJE FRIKS BRUINS

1855. Wellicht zijn de jongste dochter Grietje en haar man Alje Jacobs Doornbos toen eigenaar van de molen te Zeerijp geworden. Deze molen was toen bijna 200 jaar oud en zal niet alleen veel onderhoud hebben gevergd, maar waarschijnlijk was de capaciteit ook niet optimaal. Net zoals wel meer mulders in die tijd deden, heeft ook Alje besloten tot het laten afbreken van de oude standerkast en hem laten vervangen door een grotere achtkante molen, waarin niet alleen ruimte was voor maalstenen, maar waarin ook twee pelstenen konden worden geplaatst. Het pellen was nog een lonende werkzaamheid en door de opheffing van de belasting op het gemaal, in 1855, was het de molenaars toegestaan in hun korenmolen naast de maalstenen tevens pelstenen te installeren.

In 1865 kocht Alje de korenmolen van Jan Simons Groeneveld te Solwerd bij Appingedam. Dit was een in 1834 gebouwde achtkante stellingmolen met twee koppels maalstenen en twee pelstenen. Molenmaker Koch bouwde de molen in Zeerijp weer op, aanvankelijk met een houten as, doch in 1884 werd die vervangen door een gietijzeren exemplaar, gegoten bij de gieterij 'Prins van Oranje', met het nummer 2297. In later jaren werd het gevluht van de molen veranderd in zelfzwichting, een wieksysteem dat rond 1900 op

vele Groninger molens werd toegepast. Daarvoor werd de as doorboord, een karwei waarin de Groninger molenmakers waren gespecialiseerd. Hierbij werd in de kap van de molen achter de as een constructie gemaakt, waarbij de boor tijdens het draaien van de molen door de as werd geboord. Na soms enige weken, afhankelijk van de wind, kwam de boor er circa zes meter verder, in het midden van de askop weer uit. Vakmanschap om respect voor te hebben.

Zoon Luurt trad, 34 jaar oud, op 25 juni 1892 in het huwelijk met Freke Nienhuis en nam in hetzelfde jaar de molen over. Hij bleef tot zijn 68e de molenaar in het dorp, waarna hij op 12 februari 1926 de molen voor € 15.000,- verkocht aan Fokko Nienhuis.

Ook Fokko kwam uit een oud molenaarsgeslacht, hij was op 13 november 1887 in Garsthuizen geboren, waar zowel zijn vader, als grootvader reeds de molen 'De Hoop' bemaalden. Ook enige broers van hem waren molenaars.

Fokko hield de molen in bedrijf tot het einde van de jaren vijftig in de vorige eeuw. Daarna werd de molen verhuurd en was het molenaar Eppo Tjaden Moedt, die op de in 1957 afgebroken molen te Leermens had gewerkt, die er mee maalde. Succesvol was hij er niet

mee, want na een aantal jaren ging zijn bedrijf in Zeerijp failliet.

Op 1 mei 1965 werd de molen officieel overgedragen aan de toenmalige gemeente 't Zandt, die er het bedrag van € 3.000,- voor betaalde. In de jaren '70 werd de molen gerestaureerd en werd de zelfzwichting vervangen door een Oudhollands gevluht.

Op 13 mei 1978 volgde de officiële ingebruikstelling. Sindsdien wordt de molen beheerd door vrijwillige molenaars.

Wilt u meer weten over de molenaars van de molen te Zeerijp. De auteur heeft een genealogie geplaatst op zijn website www.bdpoppen.nl/gronmol/index.html, pagina Groninger molenaars.

Noten:

1. RHC Groninger Archieven, toegangsnummer 1, inventarisnummer 13.
2. RHC Groninger Archieven, toegangsnummer 1, inventarisnummer 132.
3. RHC Groninger Archieven, toegangsnummer 2489, inventarisnummer 488. Kwartierstaat van Luurt Doornbos, molenaar te Zeerijp

DE MOLEN DE LEEUW TE ZEERIJP, UITGERUST MET ZELFZWICHTING, OP EEN OUDE ANSICHTKAART.